

ПАМ'ЯТЬ ПРО ДРУГУ СВІТОВУ ВІЙНУ У ХАРКОВІ ДОБИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Дворкін І.В.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», м. Харків*

Сьогодні у міському просторі Харкова існує чимало згадок про Другу світову війну. Частина з них, а саме назви вулиць, пам'ятники та меморіали з'явилися у радянський час. «Місця пам'яті» цього періоду вшановували героїзм воїнів Червоної армії, а також жертв окупантів – радянських громадян. Такий підхід повністю відображав ідеологему «Великої вітчизняної війни», сформовану в 1960-ті рр. У пострадянському дискурсі цей концепт залишався актуальним та існував паралельно із «Другою світовою війною» довгий час. Початок агресії Росії проти України у 2014 р. та закони про декомунізацію 2015 р. сприяли тому, що концепт «Велика вітчизняна війна» був витіснений та перестав використовуватись. Меморіальні практики, присвячені Другій світовій війні, також зазнали змін. Відбувався поступовий відхід від (пост)радянських традицій, формується нова естетика вшанування жертв війни.

Після 1991 р. в просторі міста з'являються нові «місця пам'яті». Часто вони присвячені тим подіям, героям та жертвам, які у радянський період або замовчувались, або навпаки були антигероями. На початку 1990-х рр. було встановлено пам'ятний знак Українській повстанській армії. Також з'являються нові пам'ятники радянським воїнам, наприклад, пам'ятник Харківським студбатівцям. Якщо трагедія єврейського народу – Голокост, переважно замовчувалась у радянський час, то із здобуттям незалежності вона широко представлена у міському просторі. Найбільш знакове «місце пам'яті» про Голокост в Харкові – Меморіальний парк і музей «Дробицький Яр». Трагедія польських офіцерів та радянських громадян – жертв сталінського режиму, також вшанована у місті. Вона представлена зокрема Меморіалом жертв тоталітаризму, який був відкритий у 2000 р.

Навесні 2022 р., під час російського вторгнення в Україну були пошкоджені «місця пам'яті» про Другу світову війну, зокрема Меморіал «Дробицький Яр», Меморіал Слави у Лісопарку, Меморіал жертв тоталітаризму та інші. Повномасштабне російське вторгнення матиме та вже має вплив на сприйняття Другої світової війни в Україні. Меморіальні практики вшанування героїв та жертв Другої світової війни, що роками відбуваються біля «місць пам'яті» згаданих вище наразі переважно призупинені через військовий стан та небезпеку. У Харкові у квітні 2022 р. було демонтовано пам'ятник маршалу Георгію Жукову. Зараз, зважаючи на російську агресію, триває процес зміни назв топонімів. У міському просторі з'являтимуться вулиці, присвячені героям та подіям вже сучасної війни.